

KIRSAL KESİMDE YOKSULLUK ALGISI VE YAŞAM MEMNUNİYETİ

POVERTY PERCEPTION AND LIFE SATISFACTION IN RURAL AREA

Doç. Dr. Müge KANTAR DAVRAN

Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü,
Adana / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-4780-1043

Dr. Öğretim Üyesi Naciye TOK

Adnan Menderes Üniversitesi, ATÇA Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon
Bölümü, Aydın / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-4696-3895

ÖZET

Yoksulluk insanlık tarihi kadar eski bir tarihi sürece sahip olmasına rağmen; özellikle küreselleşme ile birlikte son dönemde önemi giderek artan bir kavram haline gelmiştir. Yoksulluk kavramının güncel ve çok geniş içeriğe sahip olması nedeniyle bu araştırmada, kırsal kesimde yaşayan ailelerin yoksulluk algılarını ve yaşam memnuniyetlerini, konunun öznesi olan insanların kendi tanımlarıyla ortaya koymak; ayrıca bu tanımın mevcut yoksulluk ve yaşam memnuniyeti tanımlarıyla ne kadar örtüştüğünü incelemek amaçlanmıştır.

Kırsal kesimde yoksulluğun kentten daha yoğun olması nedeniyle bu çalışmada araştırma alanı olarak kırsal kesim ele alınmıştır. Çalışmanın ana materyalini, Adana İli Merkez İlçe Köylerinde (54 adet) yaşayan 222 ailenin hane halkı reisinden elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Bu ailelerin yoksulluk algıları (yoksulluğun tanımı, kriterleri, ailenin sosyo-ekonomik statü tanımı vb.) ve yaşam memnuniyetleri (ekonomik, sosyal ve kültürel olarak) kendi öznel yoksulluk bakış açılarıyla ortaya konmuş; yoksulluk ve yaşam memnuniyeti açısından elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiklerle analiz edilerek tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk Algısı, Yaşam Memnuniyeti, Kırsal Kesim, Göreli Yoksulluk.

ABSTRACT

Although poverty has a historical process that is as old as human history, has become an increasingly important concept in recent years, especially with globalization. The purpose of this project is to expose the perceptions of poverty and life satisfaction of rural families to their own definitions and how well this definition overlaps with existing definitions of poverty and life satisfaction.

Because poverty in rural areas is more intense than in urban areas, rural areas are considered as research areas in this study. Therefore, the main material of the study was the primary data obtained from the families (222) living in the central villages (54) of Adana province. Poverty perceptions (definition of poverty, criteria, definition of socio-economic status of the family etc.) and life satisfaction (economic, social and cultural) of these families was revealed from the perspective of relative poverty. Data obtained related with poverty and life satisfaction are analyzed and discussed by descriptive statistical methods.

Key Words: Perceptions of Poverty, Life Satisfaction, Rural Areas, Relative Poverty.

1. GİRİŞ

Günümüzde, ekonomi, politika ve sosyoloji disiplinlerinin ortak olarak bir çalışma alanı edindiği yoksulluk olgusunun tarihini, neredeyse insanlık tarihi kadar geriye götürmek mümkün olduğu gibi, yaşanan ekonomik, toplumsal ve tarihsel süreçlerin birikimi, bugün, ilk ortaya çıkışından bu yana oldukça farklı yoksulluk görünüşleri ve algıları ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla günümüzde yoksulluk

olgusu/sorunu, hem politik alanın hem de akademi çevresinin temel tartışma konularından biri haline gelmiştir. Üstelik “son on yıldır uluslararası yardım ve finans kuruluşlarının yoksul ülkelere ve yoksullukla mücadele konusuna özel ilgileri (Sallan Gül, 2002), sorunun ulusal boyuttan çıkarak uluslararası düzeyde ilgi odağı haline geldiğine işaret etmektedir. Bu ilginin boyutları, yoksulluğu tanımlama, anlamlandırma, nedenlerine ilişkin derinlik sağlama, yoksulluğu azaltma/ortadan kaldırma gibi birçok alanı kapsayan geniş bir görünüm arz etmektedir. “Yoksulluğun ne olduğu” sorusu, belki de bu alanın en temel ve yanıtlanması da en zor olan sorunsalıdır. Esasen, her sosyal olguda olduğu gibi, genel geçer bir yoksulluk tanımının bulunmadığını, tanımların ekonomik, coğrafi, kültürel ve toplumsal ayrımlara göre büyük ölçüde farklılaştığını belirtmek gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, ülkelerin gelişmişlik düzeyi, gelirlerin paylaşımında ortaya çıkan farklılıklar, toplumsal, kültürel olarak yoksulluğun ve yoksulların nasıl algılandığı gibi birçok farklılık, yoksulluk tanımlarını da farklılaştırmaktadır.

Bugün dünya nüfusu kentten çok kırsal karakterde olup; toplam nüfusun %55’i (3,1 milyar) kırsal alanlarda yaşamaktadır. Her ne kadar 2020 ile 2025 yılları arasında toplam kırsal nüfusun azalışa geçeceği öngörülse de, dünya nüfusunun en az %70,0’i çok yoksul olan kırsal nüfustan oluşmaktadır (International Fund for Agricultural Development [IFAD],2010).

Bıçkı’ya (2011) göre günümüz dünyasında kırsal yerleşmelerinin başta gelen sorunu muhtemelen yoksulluk olup; Türkiye’de pek çok temel gösterge yönünden kırdan yaşayan birey kentteki bireyden daha yoksuldur. Arpacıoğlu ve Yıldırım (2011), 1980’lerde başlayan sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerle birlikte yoksulluk kavramının, kalkınma tartışmalarını ön plana çıkardığını belirtmişlerdir. Yine aynı çalışmada yoksulluğun, Dünya Bankası tarafından yapılan “Dünya Kalkınma Raporunda” ana tema olarak işlenmesiyle, yoksulluk çalışmalarının hızlandığı; konunun salt ekonomik bir sorun olmanın ötesine geçmesiyle, uluslararası kuruluşların da konuya olan ilgilerinin arttığı ifade edilmiştir.

Türkiye’de ve dünyada yoksulluk üzerine yürütülen tartışmaların ve yapılan çalışmaların artışı konu ile ilgili literatürü geliştirse de, üzerinde uzlaşılan bir yoksulluk tanımı ve yoksulluğun ölçülmesine dair ortak bir yöntem bulunmamaktadır. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni yoksulluğun nedenleri konusunda ortak bir görüş birliğinin oluşmamasıdır (Özdemir, 2010).

Arpacıoğlu ve Yıldırım (2011) her dünya görüşünün yoksulluk kavramına farklı yaklaşması nedeniyle yoksulluk kavramının tanımlanmasının oldukça güç olacağını; Alemdar ve ark. (2012) ise konunun karmaşık niteliği nedeniyle bir anlaşmaya varılmasını mümkün olmadığını; konunun önemine karşın üzerinde anlaşmaya varılamayan bir konuda yapılan tartışmalarda ölçüm sorununun da önemli bir yer tutacağını vurgulamışlardır. Özdemir (2010) de üzerinde ortak görüş birliği yapılmış bir yoksulluk tanımı olmadığını söylerken; son yıllarda yoksulluk sorununun çözülmesinde ya da azaltılmasında en önemli noktanın sorunu/yoksulluğu tanımlama olacağını belirtmektedir. Buna göre yoksulluk, çok boyutlu bir niteliğe sahiptir ve bu nedenle farklı şekillerde tanımlanabilir; yoksulluk tanımları yoksullara bakış açılarına göre, değişik değer sistemlerine sahip bir toplumsal yapıdan bir diğerine ve zaman içerisinde değişiklik gösterebilir (Özdemir, 2010).

Ekonomi Sözlüğünde (Emiroğlu ve ark., 2006) yoksulluk esas olarak az gelişmişlik sorunu olarak görülmekte ve başta ABD olmak üzere, gelişmiş ülkelerde de yoksulluğun giderilemediği belirtilmektedir. Aynı çalışmada, yoksullukla ilgili çeşitli tanımlamalar (mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk, gelir yoksulluğu, insani yoksulluk ve sosyal olanaklar yoksulluğu) kullanılmış; gelir yoksulluğu ölçümünde Dünya Bankasının “satın alma gücü paritesine” göre yoksulluk tahminleri yaptığı ancak UNDP’nin parasal kriterlerin yetersizliğinden hareketle *insani yoksulluk* ve *sosyal olanaklar yoksulluğu* adı verilen yeni kavramlar geliştirdiği vurgulanmıştır (Emiroğlu ve ark., 2006).

Sosyoloji Sözlüğünde (Marshall, 1999) ise yoksulluk, genellikle maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade eden bir durumdur. Sıklıkla sosyologların benimsedikleri “göreceli” tanımlar, bireyin ya da grubun, toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları (başka bir deyişle onların göreceli yaşam standartlarını) gösterir. Göreceli yoksulluk, maddi kaynakların topluma dağılımdaki eşitsizliklerle ilgili bir sorun olduğuna göre, göreceli yoksulluk ölçütlerinin en az mutlak yoksulluk ölçütleri kadar nesnel olduğu söylenebilir. Yoksulluğu geçimle ilişkilendiren tanımlar, üçüncü dünyadaki yoksulluğu incelerken büyük değer taşır (Marshall, 1999).

Görelî yoksulluk kavramı, toplumlar arasında farklılıklar olması gerektiğini ima etmektedir. Yoksulluk her ülkenin kendi içinde görelî olarak tanımlanabiliyorsa, bir ülke içindeki farklı bölgeler, kırsal kent için ayrı ayrı görelî yoksulluk tanımlarının yapılması talep edilebilir. Görelî yoksulluk yaklaşımı, beraberinde kavramların da görelîleşmesini getirmiştir. Yoksulluk kavramı yerini marjinalleşme, sosyal dışlanma, yoksunluk gibi kavramlara bırakmaya başlamıştır (Alemdar ve ark.,2012).

Yoksunluk, daha önceden sahip olunsun ya da olunmasın, bir şeye sahip olamama durumudur. Kişinin en çok nelerden yoksun olduğu duruma göre değişse de, üzerinde en çok durulan şeyler “yiyecek, konut, eğitim ve duygusal ilgi” gibi insanın temel ihtiyaçlarının karşılanamamasıdır. Yoksulluk gibi yoksunluk da mutlak ve görelî bir çerçevede değerlendirilebilir (Marshall,1999).

Yaşam memnuniyeti, yoksullukla bağlantılı olabilecek bir diğer kavramdır. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2014) yaşam memnuniyetini, kişinin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi anlamında kullanmakta; literatürde ise genellikle “özel veya beyan edilmiş mutluluk” ve “özel refah” terimleri ile eş anlamlı kullanıldığını ifade etmektedir. Kurt ve ark. (2010) ise yaşam memnuniyetini, nesnel ve özel değişkenlerin bir birleşimi olarak tanımlamışlardır.

Bununla birlikte yaşam memnuniyetinin incelenmesi şu açıdan önemlidir: insanlar ekonomik olarak sıkıntılı bir süreç içinde iken, genel olarak yaşamlarından memnun olabilirler; ya da tam tersi bir durum söz konusu olabilir. Nitekim TÜİK tarafından 2003 yılından bu yana yapılan “yaşam memnuniyeti” araştırmasında da insanlar genel olarak gelirlerinden ve ekonomik güçlüklerden şikâyet ederken; bunun tersine hayatlarından memnun olduklarını ifade etmektedirler. Aslında Türkiye’de yoksulluk olgusu son yıllarda daha fazla hissedilmekte ve istatistiklere yansımaktadır. 2015 yılı için en yoksul kesim ile en zengin kesim arasındaki fark 7,4 kat olup (TÜİK, 2015); kırsal yerlerde yaşayan nüfusun %5.13’ü günlük 4,3 doların altında geliriyle yaşamaktadır (TÜİK, 2013). Bununla birlikte gerek kırsal gerek kentsel yerleşimlerde yaşayan insanlarımız ekonomik yaşam-güçlüklerinden şikâyet etmekle beraber, yaşam düzeylerinden memnun olduklarını dile getirmektedirler. TÜİK tarafından yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması’nın (TÜİK, 2011) sonuçlarına göre, kırsal kesimde yaşayan insanların %49,8’i hane halkı gelirleriyle ihtiyaçlarını zor karşılamalarına rağmen, hayatlarından memnun olma oranları %65,1’dir. Aynı araştırma 2012 yılında kır ve kent ayrımına gidilmeden yapılmış ve genel olarak erkeklerin %71,2’si, kadınların ise %70,1’i işlerinden memnunken; işten elde ettikleri kazançtan ise memnun olmadıkları saptanmıştır (sırasıyla %38,9 ve %39,8). Buna rağmen mutluluk düzeyi açısından, mutlu ve çok mutlu olan erkeklerin oranı %59,1; kadınların ise %62,8’dir (TÜİK, 2012).

Diğer taraftan, değişik araştırma sonuçlarına göre (Davran ve Sevinç,2013; Kantar,1996) kırsal kesimde yaşayan insanlar, köylerinde yaşayan diğer haneleri ekonomik yönden sınıflandırdıklarında, köydeki hanelerin çoğunluğunun (%70-80) fakir/yoksul olduğunu ifade ederken; kendi haneleri için her zaman “normal” ifadesini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla kırsal kesimde yaşayan insanlar ekonomik olarak yoksul olsalar da genel anlamda kendilerini yoksul olarak tanımlamamaktadır. Bunun toplumsal, dinsel, kültürel vb nedenleri olabilmektedir ve bunlara bağlı olarak insanların yoksulluk algıları farklılaşabilmektedir. Nitekim Alemdar ve ark., (2012) da yoksulluğu kimin tanımlaması gerektiğini tartışmış; devlet, araştırmacı, uzman vb kişi ve/veya kurumlar yerine halka sorularak yapılan yoksulluk ölçümlerinin (özel yoksulluk ölçümü) farklılaşabileceğini vurgulamışlardır. Aynı çalışmada, bazen bir araştırmacının yoksul olarak nitelediği bir kişi veya grubun kendisini öyle görmediğini veya bunun tersini ortaya çıkardığı; diğer yandan şükürçülük, eldekiyle yetinme, kadercilik kültürünün yaygın olduğu, Türkiye’nin de içinde bulunduğu ülkelerde, kırsal alanlarda yoksulluk hatta açlık sınırının altında geliri olup da kendisini yoksul saymayan bireylere rastlandığı belirtilmiştir.

Türkiye’de küreselleşme, daha fazla liberalleşme, dışa açılma olarak bilinen ekonomik süreçlerden en fazla etkilenen kesimlerin başında tarım ve dolayısıyla kırsal nüfus gelmektedir (Anonim,2004). İnsanların fiziki ve insani gereksinimlerini karşılamaya yetecek mal ve hizmetleri alamama olarak tanımlanabilen ‘yoksulluk’ ile bunlara erişememe olarak tanımlanabilen ‘yoksunluk’, kırsal alanda yaşayanları daha fazla etkilemektedir. Çünkü kırsal alanda yaşayanların önemli bir bölümünü topraksız veya küçük tarım işletmesi sahipleri oluşturmaktadır (Anonim,2004).

Bu nedenle bu çalışmada, kırsal kesimde yaşayan ailelerin yoksulluk algılarını ve yaşam memnuniyetlerini incelemek ve bunu konunun öznesi olan insanların kendi tanımlarıyla ortaya koymak

amaçlanmıştır. Ayrıca kişilerin kendi yoksulluk tanımlarının, mevcut yoksulluk ve yaşam memnuniyeti tanımlarıyla ne kadar örtüştüğünü incelemek hedeflenmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Kırsal kesimde yoksulluğun kentten daha yoğun olması nedeniyle bu çalışmada araştırma alanı olarak kırsal kesim ele alınmıştır. Dolayısıyla çalışmanın ana materyalini, Adana İli Merkez İlçe Köyleri/Mahallelerinde yaşayan ve tarımsal faaliyetlerle uğraşan ailelerden bireysel görüşme yöntemi ile elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Birincil veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile elde edilmiştir.

2.2. Yöntem

2010 yılı istatistiklerine göre Adana'daki toplam ilçe sayısı 15 adet olup; belediye sayısı 36 ve köy sayısı ise 468'dir (TÜİK, 2010).

Araştırmada yer alan köyler Adana ili merkez ilçe köylerinden oluşmaktadır. Bu ilçeler 5 adet olup; Çukurova, Seyhan, Karaisalı, Yüreğir ve Sarıçam İlçelerinden oluşmaktadır.

2012 yılının Aralık ayında çıkarılan 6360 Sayılı “14 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarının yeniden belirlendiği 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” sonrasında yerel yönetim birimleri içerisinde yer alan köylere, kentlerin bir mahallesi olma özelliği getirilmiştir (Zengin, 2014). Araştırma alanını oluşturan ilçe köylerinin tamamı, bu yasa nedeniyle mahalle statüsüne geçmiştir. Bu nedenle 2012 yılından sonraki nüfus kayıtlarında Adana ili için kırsal nüfus yer almamaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Köy ve Beldelere Göre Adana Nüfusu ve Cinsiyet Dağılımı

Table 1. Population of Adana and Sex Distribution by Villages

Yıl	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
2016	0	0	0
2012	120.799	118.212	239.011
2011	123.431	120.783	244.214
2010	125.327	123.466	248.793
2009	129.035	128.046	257.081
2008	131.980	130.988	262.968
2007	198.652	196.736	395.388

Kaynak: <http://www.nufusu.com/il/adana-nufusu> (Erişim tarihi: 21.01.2016)

Bununla birlikte mahalle statüsüne geçen köyler sosyo-ekonomik açıdan kırsal özelliğini korumakta ve nüfusun önemli bir kısmı ekonomik faaliyet olarak tarımla uğraşmaktadır. Tarımla uğraşan köylerin (mahallelerin) net sayılarına ulaşabilmek için, bu ilçelerin Nüfus Müdürlükleri ve çiftçilerle sürekli irtibat halinde olan Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı İlçe Müdürlükleri ile bireysel telefon görüşmeleri yapılmıştır. Buna göre Çukurova ve Seyhan ilçelerinde köy niteliğine sahip mahalle bulunmadığı belirlenmiş olup; araştırma alanının Karaisalı, Yüreğir ve Sarıçam İlçelerinden oluşmasına karar verilmiştir. Tablo 2’de bu ilçelerdeki köy niteliğine sahip mahallerin sayısı verilmektedir.

Tablo 2. Araştırma Alanını Oluşturan İlçeler ve Köy Niteliğine Sahip Mahallerin Sayısı

Table 2. Name of Counties in the Research Area and Number of Neighborhood which has Villages Specialty

İlçe Adı	Toplam Mahalle Sayısı	Köy Niteliğine Sahip Mahalle Sayısı ⁴
Yüreğir	1061	63
Sarıçam	672	57
Karaisalı	623	58
Toplam	233	178

¹ http://www.yuregir.bel.tr/Sayfa/2/YUREgIR_HAKKINDA

² www.saricam.bel.tr

³ http://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce_koy_muhtar.php?ilceid=198199

⁴ Belediye yetkilileri ile bireysel telefon görüşmeleri (20-21 Ocak 2016)

Köy niteliğine sahip mahalleler, ağırlıklı olarak tarımsal faaliyetlerle uğraşan, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler açısından homojen birimlerdir. Diğer bir ifadeyle seçilen köyler/mahalleler meslek yapılanması, örf ve adetler, konut ve yerleşme biçimi, eğitim düzeyi, ortalama çocuk sayısı, sahip olunan menkul ve gayrimenkul değerler vb. açılardan birbirine benzer özellikler taşımaktadır. Bu nedenle araştırmaya köy niteliğine sahip tüm köyler/mahalleler (178 adet) dâhil edilmiştir ve araştırma evreni 178 adet köy/mahalleden oluşmaktadır. Bu köylerden/mahallelerden yoğun olarak tarımla uğraşan köylerin sayısı 56 adettir ve evrenin %32'sine karşılık gelmektedir. Genel olarak homojen alanlarda %5-10 örneklem ile çalışılması yeterli olmakla birlikte, araştırmaya yoğun olarak tarımla uğraşan 56 adet köy/mahallenin tamamı dâhil edilmiş ve araştırmada tam sayım ile çalışılmıştır. Bu 56 adet köy/mahallede görüşmeye gönüllü olan kişilerle bireysel görüşmeler yapılmıştır. Tüm alanı temsil etmesi bakımından 56 köyde/mahallede en az 3 kişi ile görüşme yapılması planlanmış; bireysel görüşmeler doyum noktasına geldiğinde araştırma sonlandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle görüşmelerden yeni bir bilgi elde edilemeyeceğine kanaat getirildiğinde bireysel görüşmeler tamamlanmıştır. Araştırmada en az 168 aile reisi ile görüşülmesi planlanmış ve toplam 222 aile reisi ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu sayı, araştırma evreni homojen karakterde olduğu için, evreni temsil edecek yeterliliktedir.

Araştırmada bireysel görüşme yapılan aile reisleri, hane gelirini kontrol etmeleri ve karar verici konumda olmalarından dolayı daha doğru cevap alabilme amacıyla gayeli olarak seçilmişlerdir. Ayrıca bir aileye sahip olmaları ve geçimlerini sağlamakla yükümlü olmaları nedeniyle, bekârlara göre yoksulluk ve yaşam memnuniyeti konularında daha tecrübeli oldukları varsayılmıştır.

Bireysel görüşmelerde kullanılan anket formları araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve benzer konuda yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır. Anket formunda ailelerin hane halkı ile ilgili demografik bilgileri, tarımsal ve ekonomik yapı bilgileri ile yoksulluk algıları (yoksulluğun tanımı, kriterleri, ailenin sosyo-ekonomik statü tanımı vb.) ve yaşam memnuniyetlerini (ekonomik, sosyal ve kültürel olarak) ortaya koymaya yönelik sorular yer almaktadır. Araştırmada elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bireysel görüşmeler 2016 yılında araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

Bireylerin davranışlarını, duygu-düşüncelerini, inançsal, güdüsel, algısal özelliklerini gözlemek ve bunları ortaya koymak olanaksızdır. Bu tür konuları incelemek için yapılacak araştırmalarda anket yöntemi kullanılır. Anket yoluyla bilgi toplama ve araştırma biliminde eski bir tekniktir. Avrupa'da ilk anket çalışmalarının 1872'de Francis Galton tarafından yapılmakta olduğu görülür. Amerika'da ise, 1847 yılında Horace Mann'in, anketi ilk defa bir araştırma aleti olarak kullanmıştır. Bu teknik, o günlerden bu yana dünyanın her tarafında araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır (Kaptan, 1973).

Anket araştırması terimi genellikle, kantitatif veri kümeleri elde etmek üzere hem görüşme yapma hem de örnekleme yöntemlerinden yararlanan (ve bilgisayar kullanılarak yapılan analizleri de kapsayan) veri toplamlarını ifade eden bir terimdir. Anket araştırmaları, yoksulluğu, toplumsal tabakalaşmayı, toplumsal mobilitiyi, siyasal yönelimler ve katılımı, çalışma ve istihdamı ve hemen hemen sosyologlar ile diğer sosyal bilimcilerin ele aldıkları tüm sorunları incelemeye yönelik olarak kullanılmaktadır (Marshall, 1999).

Bu çalışmada, yoksulluk ve yaşam memnuniyeti kavramlarının kişiden kişiye veya bölgeden bölgeye birbirinden oldukça farklılık göstermesi nedeniyle, görülecek kişilerin yoksulluk algıları ve yaşam memnuniyetlerini, kendi tanımlarıyla ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu açıdan araştırma "görelî yoksulluk" bakış açısıyla ele alınmıştır.

Sıklıkla sosyologların benimsedikleri "görelî" tanımlar, bireyin ya da grubun, toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları (başka bir deyişle onların görelî yaşam standartlarını) gösterir. Görelî yoksulluk, maddî kaynakların topluma dağılımdaki eşitsizliklerle ilgili bir sorun olduğuna göre, görelî yoksulluk ölçütlerinin en az mutlak yoksulluk ölçütleri kadar nesnel olduğu söylenebilir (Marshall, 1999).

Zengingönül'e göre (2004) "görelî yoksulluk bir ferdin ya da hane halkının, içinde bulunduğu sosyal grubun ya da yerleşim biriminin içindeki diğerlerine göre yoksulluğu incelediği gibi, bu sosyal grubun ya da yerleşim biriminin diğer grup ve birimlerle karşılaştırılmasını konu edinmektedir". Görelî yoksulluk toplumdaki gelir ve tüketim farklılığını yansıtır. Ancak, bu farklılık orta tabaka ile üst tabaka

arasındaki mukayeseye dayandırılmaz. Bundan ziyade, alt tabakanın gelir düzeyinin ve tüketim durumunun orta veya üst tabakaya göre konumu esas alınmaktadır. Yani asgari yaşam düzeyi yerine asgari refah düzeyini yakalayamayan alt kesim konu edilir.

3. BULGULAR

3.1. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapı

Araştırma alanında görüşülen kişilerin önemli bir kısmı (%75.7) köy doğumludur ve yaş ortalamaları 50'dir. Eğitim düzeyleri ilkokulda yoğunlaşmakta (%46.8) olup; ortalama 8 yıl eğitim almışlardır. Ortalama çocuk sayısı 2.64'tür. Ailelerin neredeyse tamamına yakınının (%95.0) tek geçim kaynağı tarımdır. Aile içindeki kadın ve genç kızların çok az bir kısmı (%6.8) evde gelir getirici faaliyetlerle uğraşmaktadır. Ailelerin hemen hemen tamamı (%97.3) kamu veya özel sektörden karşılıksız yardım vb. şekilde aynı ve maddi destek almamaktadır. Yine ailelerin önemli bir kısmı (%91.0) Sosyal Güvenli Kurumuna (SGK) kayıtlıdır ve kayıtlı olanların önemli bir kısmının (%84.6) sigortası da aktiftir. Ailelerin %91.0'ı mülk evde oturmakta; yaklaşık yarısının (%46.8) arsası, dörtte üçünün de (%65.8) arabası bulunmaktadır. Tarla sahibi olan ailelerin oranı ise %89.6'dır.

Ailelerin yarısından fazlası (%55.9) 1500 TL ve altında; yaklaşık üçte biri (%29.8) 1501 ile 5000 TL arasında ve %7.7'si ise 5001 ile 10000 TL arasında aylık gelire sahiptir. 10000 TL ve üzerinde aylık gelire sahip olan aile sayısı sadece 15 kişidir (%6.8). Tüm aileler dikkate alındığında ortalama aylık gelir 3266.08 TL olarak bulunmuştur. Bununla birlikte, aylık 10.000 TL ve üzerinde ekstrem gelire sahip olan 15 aile hariç tutulunca, aile başına ortalama aylık gelir 1851 TL olarak hesaplanmıştır¹.

Görüşülen ailelerin önemli bir kısmında dayanıklı tüketim eşyaları bulunmaktadır (TV %100.0; bulaşık makinesi %69,4; çamaşır makinesi %96,4; buzdolabı %99,5; klima %71,6; tüplü ocak %85,1; elektrikli fırın %87,1; ütü %99,1; bilgisayar %58,1; çanak anten veya uydu %80,1).

3.2. Tarımsal Yapı

Görüşülen üreticilerin %90.1'inin temel geçim kaynağı tarımsal faaliyetlerdir. Yine üreticilerin ellerine geçen gelirin %83.8'i de tarımsal gelirden oluşmaktadır. Üreticiler elde ettikleri gelirin %64.8'ini tarımsal faaliyetlere harcamaktadır. İşletmelerin dörtte üçünde (%75.2) ihtiyaç duyulan tüm tarımsal araç ve gereçler (pulluk, mibzer, kültivatör, tapan) bulunmaktadır.

Araştırma alanındaki işletmelerin %91.5'i 500 da ve altında arazi genişliğine sahiptir. Geriye kalan %8,5 oranındaki işletmeler ise (19 adet) 500 ile 2200 da arasındadır. 100 da ve altında araziye sahip işletmelerin oranı ise %45.5'tir.

Tüm işletmeler dikkate alındığında, araştırma alanında ortalama arazi genişliği 219.97 da olarak bulunmuştur. Bununla birlikte 500 da ve üzerinde araziye sahip 19 işletme hariç tutulduğunda, ortalama arazi genişliği 130.96 da olarak hesaplanmıştır. En son 2001 yılında yapılan Genel Tarım Sayımı (GTS) sonuçlarına göre Türkiye'de 100 da ve altındaki işletmelerin toplamdaki oranı %84.3; ortalama işletme genişliği ise 61 da'dır (TÜİK,2001). Araştırma alanı gerek 100 da ve altındaki işletme oranı gerekse ortalama işletme genişliği açısından Türkiye ortalamalarından oldukça iyi değerlere sahiptir.

Araştırma alanında işletme başına ortalama parça sayısı ise 5.22'dir. Arazilerin %79.3'ü 1 ile 6 parça arasındadır. Ortalama arazi parça sayısı Türkiye ortalaması olan 5-6 parça (TÜİK, 2001) ile örtüşmektedir.

Araştırma alanında mülk arazi işleme oranı %72.7'dir. Bunu %21.1 ile kira, %6.2 ile de ortak arazi takip etmektedir. Türkiye'de mülk arazi işleme oranı ise %81.3 (TÜİK, 2001) olup; araştırma alanı Türkiye'den daha düşük değere sahiptir. İşletmelerin %57.5'inde sulu, %42.5'inde ise kuru tarım yapılmaktadır.

Görüşülen işletmelerin dörtte birinde (%25.2; 56 işletme) hayvancılık yapılmaktadır ve en büyük payı büyükbaş hayvan almaktadır. İşletmelerin % 61,6'sında büyükbaş; %18,6'sında küçükbaş; %17,5'inde kanatlı ve %2,3'ünde arıcılık yapılmaktadır.

¹ 2016 yılında 1 ABD Doları 3,52 Türk lirasına eşdeğerdir (www.tcmb.gov.tr).

3.3. Ailelerin Öznel Değerlendirmeleri

3.3.1. Tarımsal Yapıda ve Tarımsal Faaliyetlerde Değişme

Görüşülen kişilerin %46.4'ü son on yılda elde ettikleri gelirden ve ekonomik durumlarında kötüleşme olduğunu ifade etmiştir (Tablo 3). Görüşülen ailelerin yaklaşık üçte ikisi (%57.7; 128 kişi) ise özellikle son 5 yılda ekonomik kriz yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Tablo 3. Ailelerin 10 Yıl Öncesine Göre Ekonomik Durumlarını Değerlendirmeleri
Table 3. Evaluation of Families about Their Economic Situation 10 Years Ago

Değerlendirmeler	Aile Sayısı	%
Çok iyi oldu	9	4.1
İyi oldu	43	19.4
Aynı	67	30.1
Kötü oldu	89	40.1
Çok kötü oldu	14	6.3
Toplam	222	100

3.3.2. Ailelerin Ekonomik Durumlarını Tanımlamaları ve Diğer Hanelerle Karşılaştırmaları

Görüşülen ailelerin yaklaşık üçte ikisi (%64,9) ekonomik durumlarını orta düzey olarak tanımlamıştır. Ekonomik durumunu çok fakir veya çok zengin olarak tanımlayan ailelerin oranı oldukça düşüktür. Aileler kendi durumlarını köydeki diğer aileler ile kıyasladıklarında ise %46,4'ü diğer hanelerden iyi olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 4).

Tablo 4. Ailelerin Kendi Ekonomik Durumlarını Tanımlamaları ve Diğer Hanelerle Karşılaştırmaları
Table 4. Definition of Families about Their Economic Situation and Comparing with Other Household

Kendi Ekonomik Durumu	Aile Sayısı	%	Diğer Hanelerle Karşılaştırma	Aile Sayısı	%
Çok fakir	4	1.8	Çok kötü	2	0.9
Fakir	32	14.4	Kötü	25	11.3
Orta	144	64.9	Orta	80	36.0
Zengin	40	18.0	İyi	103	46.4
Çok zengin	2	0.9	Çok iyi	12	5.4
Toplam	222	100	Toplam	222	100

Benzer bir durum Arslan'ın (2010) Ankara'nın bir köyünde yaptığı çalışmada da karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmaya göre köy halkının tamamına yakını aylık ortalama 500 TL'nin altında gelire sahip olup; açlık sınırının altında yaşamaya çalışmaktadır. Buna rağmen ailelerin dörtte üçü kendilerini "kendine yeten orta halli bir aile" olarak tanımlamıştır.

Isparta'ya bağlı bir köyde yapılan çalışmada (Karsan ve Karlı, 2016) yoksul, orta ve zengin olarak yapılan üçlü sınıflamada hanelerin %91,3'ü kendini yoksul; %8,8'i ise orta halli olarak tanımlamıştır. Kendisini zengin olarak gören hane ise bulunmamaktadır.

Muğla iline bağlı Günlüce köyünde yapılan bir çalışmada, görüşme yapılan kişilerin %17.7'si ekonomik durumunu çok yoksul, %39,7'si yoksul, %41,2'si orta halli ve sadece bir kişi (%1,5) zengin olarak tanımlamıştır (Özdemir, 2010).

3.3.3. Elde Edilen Gelir ile Aile İhtiyaçlarını Karşılatabilme Durumu

Ailelerin elde ettikleri gelir ile ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilme durumları da incelenmiş ve Tablo 5'de verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde ailelerin konut, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarını önemli derecede karşıladıkları görülmektedir. Nitekim ailelerin %91.0'ı kendine ait mülk evlerde yaşamaktadır. Bununla birlikte aileler tarafından, sağlık ve beslenme için çok ciddi bir harcama yapılmadığı da ifade edilmiştir. Sağlık harcamasının genellikle ilaç parası şeklinde olduğu; tedavi için ise özellikle ücreti düşük ya da hiç olmayan sağlık ocakları ve devlet hastahanelerinin kullanıldığı belirtilmiştir. Beslenme

açısından ise özel bir diyet şekillerinin olmadığı, evde ne yapılırsa onun tüketildiği belirtilmiştir. Ailelerin dörtte biri giyim ihtiyaçlarını karşılayamazken; yaklaşık üçte biri eğitim ihtiyaçlarını, yarıdan fazlası ise ulaşım ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Ailelerin %61.7'si aile üyelerine harçlık verememekte; yaklaşık üçte ikisi ise tatil yaptıramamaktadır.

Tablo 5. Ailelerin Elde Ettikleri Gelir ile Aile İhtiyaçlarını Karşılayabilme Oranları

Table 5. Afford Rate of Family Needs by Family Income

İhtiyaçlar	Karşılayabilme Oranı (%)
Konut	97.3
Sağlık	93.2
Beslenme	91.4
Giyim	75.7
Eğitim	69.4
Ulaşım	45.0
Harçlık	38.3
Tatil	27.0
Diğer (gezme, yemeğe çıkma, hediye alma, spor yapma vb. sosyal faaliyet)	3.2

3.4. Yoksulluk Tanımı ve Yoksulluk Algısı

Ailelerin yoksulluk tanımları ağırlıklı olarak mevcut gelirle geçinememe, işsizlik ve mal varlığının olmaması şeklinde açıklanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Ailelere Göre Yoksulluk Kavramının Tanımı

Table 6. Definition of Poverty Fact According to Families

Tanımlar	Aile Sayısı	%
Mevcut gelir ile geçinememe	84	37,8
İşsizlik	33	14,9
Mal varlığının olmaması	29	13,0
Açlık	22	9,9
Çaresizlik	19	8,6
Başkasına muhtaç olma	16	7,2
Hiçbir gelirin olmaması	14	6,3
Eğitimsizlik	5	2,3
Toplam	222	100

Karsan ve Karlı (2016) tarafından yapılan çalışmada yoksulluk kavramının ailelerin %41,3'ü tarafından "işsizlik", %10,0'ı tarafından ise "hiçbir şeye sahip olamamak" şeklinde algılandığı saptanmıştır.

Literatürdeki mevcut yoksulluk tanımları ile ailelerin fikirleri değerlendirilecek olursa;

İnsanın biyolojik olarak yaşamını sürdürülebilmesi için gerekli kaloriyi ve gerekli diğer besin bileşenlerini sağlayacak beslenmeyi gerçekleştiremeyen kişiler *mutlak yoksul* sayılmaktadır. Tablo 14 incelenirse araştırma alanındaki ailelerin sadece %9,9'unun yoksulluk tanımını "açlık" olarak yani mutlak yoksulluk üzerinden tanımladığı söylenebilir. Araştırma alanındaki ailelerin %91,4'ü (Tablo 5) mevcut geliri ile ailesinin beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Dolayısıyla geriye kalan %8,6'lık nüfus mutlak yoksul olarak nitelendirilebilir.

Bir toplumda kabul edilen en aşağı tüketim düzeyinin altında kalanlar ise *görelî yoksul* kabul edilmektedir. Ailelerin ortalama aylık gelirleri 1851 TL'dir. Buna göre mevcut asgari ücret dikkate alınacak olursa araştırma alanında görelî yoksul bulunmadığı söylenebilir.

Gelir yoksulluğu bireylerin veya hane halklarının belirli zaman dilimlerinde elde ettikleri gelir düzeyine göre belirlenen bir yoksulluk tanımıdır. Gelir yoksulluğu ölçümünde Dünya Bankası "satın alma gücü paritesine" göre yoksulluk tahminleri yapmaktadır. 1993 yılı satın alma gücü paritesine göre, yoksulluk, günlük 1 dolar 8 sent'in altında elde edilen gelir düzeyidir. Buna göre günlük 1 doların altında ve günlük 2 doların altında gelir elde eden nüfus olmak üzere 2 çeşit yoksul kategorisi belirlenmiştir. Araştırma

alanındaki ortalama günlük gelir 16,2 dolar olarak bulunmuştur. Buna göre araştırma alanında gelir yoksulluğu olan aile bulunmamaktadır².

Araştırma alanındaki ailelerin %2,7'si konut ihtiyacını; %8,6'sı beslenme ihtiyacını; %30,6'sı eğitim ihtiyacını mevcut geliri ile karşılayamamakta; %96,8'i ise gezme, hediye alma, spor yapma, yemeğe çıkma gibi sosyal aktivitelerde bulunamamaktadır (Tablo 5). Özellikle eğitim ve duygusal ilgi açısından araştırma alanındaki ailelerin yoksunluk yaşadıkları söylenebilir.

3.4.1. Ailelerin Yoksulluk Algıları

Araştırma alanındaki ailelere göre bir kişiyi yoksul olarak niteleyebilmek için yoksul olmanın unsurları veya kriterleri sorularak yoksulluk algılarının ortaya konmasına çalışılmıştır. Buna göre aileler ağırlıklı olarak “aile ihtiyacını karşılayamama”, “gelirin-paranın olmaması” ve “yokluk-sefalet içinde olma” cevaplarını vermişlerdir. Bu üç kriter toplamın %67,2'sini oluşturmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Ailelere Göre Yoksulluk Kriterleri/Unsurları
Table 7. The Criteria of Poverty According to Families

Kriterler	Aile Sayısı	%
Ailesinin her türlü ihtiyacını karşılayamaması	53	23.9
Gelirinin/parasının olmaması	49	22.0
Yokluk, sefalet içinde olması	47	21,1
Refah düzeyinin düşük olması	26	11,7
Çaresizlik içinde olması	15	6.8
Evine ekmek götürememesi	10	4.5
Çalışmasına rağmen giderlerine yetişememesi	9	4.1
Tatil, seyahat vb. yapamaması	6	2.7
Şükretmemesi	4	1.8
Araba, traktör, arazi vb. mal varlığının olmaması	3	1.4
Toplam	222	100

3.4.2. Ailelere Göre Yoksulluğun Nedenleri

Ailelere göre yoksulluğun en önemli nedeni %47,3 ile “hükümet politikalarından” kaynaklanmaktadır. Bunu %41,4 ile “kişinin işini bilmemesi” takip etmektedir. Aileler tarafından işsizlik (%0,5), eğitimsizlik (%0,5), iflas (%1,8) ve çalışmama (%1,3) gibi nedenler çok düşük düzeyde belirtilmiş olup; yoksulluğu kadere bağlayan ailelerin oranı ise %7,2 olarak bulunmuştur. Karsan ve Karlı (2016) tarafından yapılan çalışmada yoksulluğun nedenleri eğitimsizlik (%39,1), yaşlı-hasta veya özürlü olma (%33,3) ile işsizlik (%13,1) olarak açıklanmıştır.

3.5. Yaşam Memnuniyeti

Araştırma alanında görüşülen ailelerin sadece %5,0'ı genel olarak çok mutlu olduğunu belirtirken; %36,9'u da mutlu olduğunu ifade etmiştir. Kendini genelde mutsuz hisseden ailelerin oranı %22,5; çok mutsuz görenlerin oranı %3,6; orta düzeyde mutlu görenlerin oranı ise %32,0'dır. Ailelerin kendilerini kişisel olarak mutlu hissetmelerine imkân veren kriterler ise ağırlıklı olarak aile (%40,0) ve sağlıktan (%35,2) oluşurken; bunu para (%17,5) ve çocukları (%7,3) takip etmektedir.

3.5.1. Ailelerin İşlerinden ve Gelirlerinden Memnuniyet Durumları

İş durumu ile ilgili olarak ailelerin %36,5'i memnun olduğunu belirtirken; %26,1'i orta düzeyde memnuniyet belirtmiştir. Görüşülen ailelerin %26,1'i ise iş durumundan memnun olmadığını ifade etmiştir. İşle bağlantılı olarak ailelerin gelirlerinden memnun olma durumları da incelenmiştir. Buna göre gelir düzeyinden memnun olmayan ailelerin oranı %32,9; memnun olanların oranı ise %22,1 olarak bulunmuştur (Tablo 8).

² Ailelerin aylık ortalama gelirleri=1851 TL/30 gün=61,7 TL/Gün ailelerin günlük ortalama gelirleri. 61,7TL/3,8 \$ =17,53 dolar ailelerin ortalama günlük geliri. (31 Aralık 2016 tarihinde 1 dolar = 3,52 TL; www.tcmb.gov.tr).

Tablo 8. Ailelerin İşlerinden ve Gelirlerinden Memnun Olma Durumları
Table 8. Satisfaction of Families about their Job and Income

Memnuniyet düzeyi	İşle ilgili		Gelirle ilgili	
	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%
Çok memnun	16	7.2	15	6.8
Memnun	81	36.5	49	22.0
Orta	58	26.1	66	29.7
Memnun değil	58	26.1	73	32.9
Hiç memnun değil	9	4.1	19	8.6
Toplam	222	100	222	100

3.5.2. Ailelerin Mevcut Gelirleriyle Hane Halkı İhtiyaçlarını Karşılatabilme Durumları

Mevcut gelirle hane halkı ihtiyaçlarını karşılayabilme durumları incelendiğinde, ailelerin %5,4'ü çok kolay; %5,4'ü de çok zor bir şekilde ihtiyaçlarını karşıladığını ifade etmiştir. Ailelerin toplam %72,5'i orta (%38,3) ve zor (%34,2) bir şekilde ihtiyaçlarını karşılarlarken; sadece %16,7'si kolay bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

3.5.3. Ailelerin Tarım Politikaları, Destekler ve Yayım Hizmetleri ve Ürün Fiyatlarından Memnuniyet Durumları

Ailelerin önemli bir kısmı tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak tarım politikalarından, tarımsal desteklemelerden, tarımsal yayım hizmetlerinden ve ürün fiyatlarından memnun değildir (Tablo 9).

Tablo 9. Ailelerin Tarım Politikaları, Tarımsal Desteklemeler, Yayım Hizmetleri ve Ürün Fiyatlarından Memnuniyet Durumları

Table 9. Satisfaction of Families about Agricultural Policy, Agricultural Supports, Extension Facilities and Production Price

Memnuniyet düzeyi	Tarım Politikaları		Tarımsal Desteklemeler		Tarımsal Yayım Hizmetleri		Ürün Fiyatları	
	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%
Çok memnun	10	4.5	8	3.6	8	3.6	0	0
Memnun	12	5.4	27	12.2	20	9.0	7	3.2
Orta	15	6.8	20	9.0	13	5.9	19	8.6
Memnun değil	65	29.3	63	28.4	64	28.8	57	25.6
Hiç memnun değil	120	54.0	104	46.8	117	52.7	139	62.6
Toplam	222	100	222	100	222	100	222	100

3.5.4. Ailelerin Refah Düzeyleri

Görüşülen ailelerden refah düzeyleri ile ilgili olarak 0 (en düşük) ile 10 (en yüksek) arasında dereceleme yapmaları istenmiştir. Buna göre ailelerin yaklaşık üçte biri (%32,0) refah düzeyini orta olarak (beş) ifade etmiştir. Dört, beş ve altı derecelerinin toplamı ise %57,2'dir (Tablo 10).

Tablo 10. Ailelere Göre Refah Düzeylerinin Derecelendirilmesi
Table 10. Graduation of Welfare Level according to Families

Dereceler	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Aile sayısı	4	4	12	22	26	71	30	25	18	6	4	222
%	1,8	1,8	5,4	9,9	11,7	32	13,5	11,3	8,1	2,7	1,8	100

3.5.5.Son Beş Yılda Yaşanan Ekonomik Gelişmelerin Ailelerin Ekonomik Yaşamları Üzerinde Yarattığı Etkiler

Son beş yıl içerisinde ülkede yaşanan ekonomik gelişmelerin, ailelerin ekonomik yaşamları üzerinde yarattığı etkiler sorulmuş ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir. Buna göre son beş yılda yaşanan ekonomik gelişmeler, ailelerin ekonomik yaşamları üzerinde negatif yönde etkili olmuş ve ailelerin önemli bir kısmının (%73,4) borçları artmıştır.

Tablo 11. Son Beş Yılda Yaşanan Ekonomik Gelişmelerin Aileler Üzerinde Yarattığı Etkiler
Table 11. Effects of Economic Changes on Families Last Five Years

Etkiler	Evet Diyen		Hayır Diyen		Toplam	
	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%
Borçlandı	163	73,4	59	26,6	222	100
Yeni ürün çeşidi denedi	64	28,8	158	71,2	222	100
Araba aldı	60	27,1	162	72,9	222	100
Tarım aracı/taşıtı aldı	56	25,2	166	74,8	222	100
Geliri arttı	53	23,9	169	76,1	222	100
Tarla/arsa aldı	44	19,8	178	80,2	222	100
Tüketilen malın kalitesi arttı	41	18,5	181	81,5	222	100
Eğlence-tatil yaptı	27	12,2	195	87,8	222	100
Yatırım-tasarruf yaptı	20	9	202	91	222	100
SGK borcunu ödedi	16	7,2	206	92,8	222	100
Ev aldı	11	5	211	95	222	100
Bireysel emeklilik yaptırdı	11	5	211	95	222	100
İkinci konut veya taşıtı aldı	7	3,2	215	96,8	222	100
İşyeri açtı	3	1,4	219	98,6	222	100
İşe girdi	2	0,9	220	99,1	222	100

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre, genel olarak ailelerin konut, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarını önemli derecede karşıladıkları görülmektedir. Ancak sağlıkta devlet kurumları kullanılmakta; beslenmede özel bir diyet şekli bulunmamakta; üçte biri eğitim ihtiyaçlarını, yarıdan fazlası ise ulaşım ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Ailelerin %61,7’si aile üyelerine harçlık verememekte; yaklaşık üçte ikisi ise tatil yaptıramamaktadır. Aileler işlerinden memnun ancak gelirlerinden memnun değildir. Araştırma alanındaki ailelerin önemli bir kısmı tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak tarım politikalarından, tarımsal desteklemelerden, tarımsal yayım hizmetlerinden ve ürün fiyatlarından da memnun değildir.

Sonuç olarak kırsal kesimde yaşayan insanlar ekonomik olarak yoksul olsalar da genel anlamda kendilerini yoksul olarak tanımlamamaktadır. Bunun toplumsal, dinsel, kültürel vb. nedenleri olabilmektedir ve bunlara bağlı olarak insanların yoksulluk algıları farklılaşabilmektedir. Nitekim araştırma alanındaki ailelerin yoksulluk tanımları içinde buldukları ekonomik durumla örtüşmesine rağmen hayatlarından çoğunlukla memnundurlar. Ailelerin yoksulluk tanımları ağırlıklı olarak mevcut gelirle geçinememe, işsizlik ve mal varlığının olmaması şeklinde açıklanmıştır ve %72,5’i mevcut gelirleriyle orta ve zor bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ailelerin yaklaşık yarısının son on yılda elde ettikleri gelirden ve ekonomik durumlarında kötüleşme olmuştur ve son beş yılda yaşanan ekonomik gelişmeler nedeniyle, ailelerin dörtte üçünün borçları artmıştır. Buna rağmen aileler genel olarak hayatlarından, evliliklerinden ve sağlıklarından memnundurlar. Araştırma alanındaki ailelerin yaşam memnuniyetleri, literatürle de (Kurt ve Ark., 2010; TÜİK, 2014) örtüşmektedir. Gelir düzeylerinden memnuniyetsiz olmalarına ve ekonomik olarak daha kötüye gitmelerine rağmen, aileler genel olarak hayatlarından memnundurlar.

Bu sonuçlar, yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalarda kişilerin kendi öznel değerlendirmelerinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Sadece ekonomik verilere göre yapılan değerlendirmeler,

toplumun ekonomik düzeyini belirli kabullere göre ortaya koymaktadır. Kamu ve özel sektör tarafından yapılacak kalkınma odaklı çalışmalar için bu kabullere göre yapılan değerlendirmelerin çok önemli sonuçları bulunmakla birlikte; kırsal kalkınma açısından ne yazık ki yeterli olmamaktadır. Kişilerin sahip olduğu kadercilik, şükürcülük ve kanaatkâr olma gibi özelliklerin kırsal alanlarda girişimciliği engellediği, yeniliklerin benimsenmesini zorlaştırdığı ve yeniliklere kayıtsız kalmalarına neden olduğu düşünülebilir. Çünkü “kendi kendine yeterli olma” algısı ve kabulü kişilerin kırsal kalkınma odaklı çalışmalara katılımını engelleyebilir, tepkisiz kalmalarına veya reddetmelerine neden olabilir. Bu ise kırsal alanlar için arzulanan gelir ve refah artışına ulaşmada önemli bir engeldir. Nitekim görüşülen ailelerin yaklaşık yarısı (%44,1) yoksulluğun azaltılması ile ilgili olarak “devletin istihdam yaratması gerekli” derken; %23,8’i de “devlet tarımsal destekleme yapmalı” şeklinde karşı taraftan bir çaba beklemektedir. Kişisel olarak ise ağırlıklı bir şekilde “kişinin çalışkanlığı ve bilinçli olmasına” vurgu yapılmıştır. Ancak bunlar ucu açık önerilerdir.

Bu araştırma sonucunda ailelerin önemi bir kısmının, mevcut gelirleriyle eğitim, ulaşım ve sosyal faaliyetlerini karşılayamadıkları dikkate alınır, yapılacak öneriler ağırlıklı olarak kamu hizmetlerinin niteliğini ve niceliğini artırma yönünde olacaktır. Özellikle kırsal kesimdeki kız çocuklarının ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması desteklenmeli ve eğitime erişimlerinin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Tarımsal açıdan ise üreticiler işlerinden memnun olmakla birlikte tarımsal gelirlerinden çok memnun olmadıkları için, üreticilerin tarımsal örgütlere üyelikleri ve aktif katılımları özendirilmelidir. Gerek eğitim gerekse tarımsal örgütlenme ile ilgili yapılacak çabalar uzun vadede kırsal yoksulluğun azaltılmasında önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- ANONİM. (2004), “Kırsal Kalkınma Politikaları”, 2. Tarım Şurası, 8. Komisyon Raporu.
- ALEMDAR, T., DEMİRDÖĞEN, A., ÖREN, M. N. (2012), Kırsal Yoksulluk Ölçüm Sorunu ve Türkiye, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Konya.
- ARPACIOĞLU, Ö., YILDIRIM, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi, *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, s. 60-76.
- ARSLAN, D. A. (2010), Kırsal Türkiye’de Değişmeyen Tek Şey Yoksulluk: 17 yıl öncesi ve sonrası ile Ankara-Güdül Kavaközü Köyü, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- BIÇKI, D. (2011), Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:30, Sayı:1, s.161-180.
- DAVRAN, M.K., SEVİNÇ, M.R. (2013), “Şanlıurfa İli Köylerinde Yaşlılık, Yoksulluk Ve Toplumsal Değişme”, VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Yeni Toplumsal Yapılanmalar: Geçişler, Kesişmeler, Sapmalar, 2-5 Ekim 2013, Muğla.
- EMİROĞLU, K., DANIŞOĞLU, B., BERBEROĞLU, B. (2006). *Ekonomi Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- IFAD. (2010), Rural Poverty Report 2011, <http://www.ifad.org/rpr2011/report/e/rpr2011.pdf> (Erişim Tarihi: 19.01.2016).
- KANTAR, M.1(996), Türkiye’de Kırsal Kesim Kadınlarının Sosyo-Ekonomik Konumları ve Kırsal Kalkınmaya Katılımları, Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, Adana.
- KAPTAN, S. (1973), *Bilimsel Araştırma Teknikleri Tez Hazırlama Yolları*, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- KARSAN,A., KARLI, B. (2016), Türkiye’de Kırsal Yoksulluğun Genel Bir Değerlendirmesi , *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, ISSN:1300-9362, 21(2):168-181 (2016), Hatay.
- KURT, G., BEYAZTAŞ, F., ERKOL, Z. (2010), Yaşlıların Sorunları ve Yaşam Memnuniyeti, *Adli Tıp Dergisi*, Cilt:24, Sayı:2. s. 32-39.
- MARSHALL, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

- ÖZDEMİR, S. (2010), Kırsal Yoksulluk: Günlüce Köyü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Muğla.
- SALLAN GÜL, S. (2002), Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutları, Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları, Ed: Y. Özdek, TODAİE Yayınları, Ankara.
- TÜİK. (2001), *Genel Tarım Sayımı: Köy Genel Bilgileri*, ISBN:975-19-3557-1, TÜİK Yayınları, Yayın No: 2898, Ankara.
- TÜİK. (2010), *Bölgesel Göstergeler, TR62 Adana-Mersin*, ISSN:1307-0894, TÜİK Yayınları, Yayın NO:3551, Ankara.
- TÜİK, (2011), *Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2010*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Yayın No: 3527, ISSN:1304-7272, Nisan 2011, Ankara.
- TÜİK. (2012), *Yaşam Memnuniyeti Araştırması Mikro Veri Seti 2012: Tanım ve Kavramlar*, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/YMA_2012/metaveri/tanim/index.html, (Erişim Tarihi 26.02.2014).
- TÜİK. (2013), Yoksulluk Çalışması 2012, TÜİK Haber Bülteni, Sayı: 16023
- TÜİK. (2014), *Yaşam Memnuniyeti Araştırması*, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=15 (Erişim Tarihi:19.01.2016).
- TÜİK. (2015), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması- 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18633> (Erişim tarihi 19.01.2016).
- ZENGİN, O. (2014), Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt:72, Sayı:2, s. 93 -116.
- ZENGİNGÖNÜL, O. (2004). *Küreselleşme - Yoksulluk, Gelişmişlik ve İşgücü Piyasaları Ekseninde*, Adres Yayınları, Ankara, S. 109.
- <http://www.nufusu.com/il/adana-nufusu>, Erişim tarihi: 21.01.2016.
- http://www.yuregir.bel.tr/Sayfa/2/YUREgIR_HAKKINDA, Erişim tarihi: 27.01.2016.
- http://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce_koy_muhtar.php?ilceid=198199, Erişim tarihi: 27.01.2016.
- www.saricam.bel.tr, Erişim tarihi: 27.01.2016.
- <http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/201612/30122016.xml>, Erişim Tarihi: 31.07.2018.